

ABAFÁY-DEÁK CSILLAG

A lábra kelt híd

Az idei Építészeti Biennálé hívószava: *Freespace*. 63 résztvevő ország különböző koncepcióját láthatjuk, más-más megközelítésben. Nem véletlen, hogy mindenütt padokat, ülőpárnákat, jógaszőnyeget, ülőalkalmatosságokat találunk, nem csak azért, mert elfáradnak a látogatók. Megállásra, beszélgetésre, kommunikációra szólítják fel a nézőket.

Első utunk a magyar pavilonba vezet. A Kultúrgorilla és a Studio Nomad közös projektje, a *Szabadság híd – Új horizontok a városban* bemutatja, hogy a Szabadság híd hogyan vált közterületté, amikor infrastrukturális beruházások miatt lezárták, és azt a városlakók spontán módon köztérre tették. Családok piknikeztek, grilleztek, söröztek, jógaórárt tartottak. Igazodva a főkurátori felhíváshoz, a szó szoros értelmében új szabad teret hoztak létre a Pavilonban, felépítve egy kilátót, amely a Szabadság hídra hajaz, és eddig meg nem tapasztalt élményt, kilátást nyújt a Giardinira az oda látogatóknak. Ez a perspektívaváltás mintha kapcsolódna a két évvel ezelőtti építészeti biennálé alap gondolatához, melynek emlékezetes plakátján a híres német archeológus, Maria Reiche egy hétköznapi alumíniumlétrán áll a dél-amerikai sivatagban, és a Nasca-vonalakat tanulmányozza. Most a híd is egyfajta létrává avanszált, új perspektívát, madártávlatot kínálva a nézőknek. A Pavilonban az ismertető anyagok mellett hatalmas kivetítőn egy drón felvételei futnak, látjuk a „hídfoglalók” békés ünneplését, és úgy látjuk Budapestet, a hidat, a Dunát, ahogy soha eddig. Országimázs filmnek is nevezhetném. Aki ezt a filmet megnézte, ha módja lesz, ellátogat Budapestre.

A magyar ötlet, mint később kiderült, nem egyedülálló az idei biennálén (brit, osztrák pavilonok), de ez nem vesz el semmit a magyar projekt értékéből, sőt, akár azt is mondhatnánk, ez a levegőben volt, és a levegőben van, hogy így hozzunk létre szabad tereket, törjünk felfele, de nem úgy, hogy hatalmas üveg- és acélsilókat építünk. Nem *Magasabbra a tetőt, ácsok* (J. D. Salinger), hanem bontsuk ki a tetőt, bontsuk le határainkat, teremtsünk szabad teret, szabad levegőt.

Az osztrák pavilonban (*Thoughts Form Matter*) is látványos, kanyargó építménnyel haladunk egy kilátó felé, amit a tükörrel borított padló elmélyít, de el is bizonytalanít, mi van fent és mi lent. A megduplázott térben a sétány-kilátó elsődleges célja nem a kilátás. Annál inkább az Nagy-Britannia pavilonjában. Beszédes a neve, *Island*, azaz *sziget*. Belépve a terembe, azt hihetjük, lakatlan szigetre tévedtünk, üresség fogad, a falakon sincs semmi. Állok és várok, eszembe jut a 2012-es kasseli *documenta13*, ahol a főépületben a szelet állították ki, de itt semmi se mozog, és se kép, se hang. Talán lesznek itt rendezvények, de egyelőre kivonultak. *Splendid isolation*. Magyarul még jobban illik a címhez, pompás *elszigeteltség*. Brexit. Az épületet állványzat veszi körül, azon feljuthatunk a pompás tetőteraszra. A kilátás is pompás, akárcsak az igazi angol tea, amit pont négy órától szolgálnak fel a látogatóknak. Tábla figyelmeztet, legyünk udvariasak, 15 percnél többet ne időzzünk fent, hogy másnak is jusson hely. *Kilépünk* idejében.

---

* Velence, 2018. 05. 25. – 2018. 11. 25.

Az orosz pavilon, *Station Russia*, rózsaszín megvilágítása valami édeskés izgalmat ígér. A kontraszt hatalmas, az épületben pályaudvarok, hatalmas építmények képei, csomagmegőrző, elhagyott bőröndök sokasága fogad. A transzszibériai utazást folyamatosan vetítik egy vasúti ablakban, a nyári kánikulában lehűt a havas szibériai táj. Eszembe jut, hogy a Szibéria szóhoz mennyi negatív asszociáció társul, és hány hely évtizedekig csak külön igazolvánnyal volt megközelíthető. Az egykori csomagmegőrző szekrényekben hagyott tárgyak tulajdonosairól nem tudjuk, hova tűntek. Mindegyik fachban egy-egy dráma rejtőzik. A kötött pálya nem mindig vezetett az áhított szabadsághoz.

A német pavilonban a korábbi biennálékon falbontást, kerítésépítést láttunk: az *Un-building Walls* kiállításcím nem meglepő. Huszonnyolc éve bontották le a berlini falat, ami huszonnyolc évig választotta ketté Németországot. Sikerül-e másodszor is lebontani a falat? A hajdani NDK előre gyártott fekete beton paneljei belépéskor látszatra áthatolhatatlan falat formáznak, de egy lépés oldalra, és a fal átjárható. Ha tovább akarunk jutni, kerülgetnünk kell az elemeket. Mintha még mindig nem bontották volna le véglegesen. Nem egyesült teljes mértékben a két országrész, a fejekben nem. A falak túloldalán történetek bontakoznak ki, az egykori „halászávról”, a német közelmúlt történelmén túlmenően a világszerte határok, falak, kerítések mentén élőkről is szól ez a pavilon. A brazil pavilon (*Walls of Air*) is kapcsolódik gondolatiságában a némethez. Azokat a sokszor láthatatlan falakat és határokat vizsgálja, amelyek meghatározzák a mai Brazíliát. A falakat borító térképek részleteit távcsővel nézhetjük meg. A kiállítás nemcsak a brazil területen fellelhető falakat, határokat kérdőjelezi meg, hanem az építészet saját határait is a többi diszciplínák vonatkozásában.

A román pavilon *Mnemonics* nevű kiállítása nevével is jelez, az emlékezet a fő témája. A mi generációnk által jól ismert, lakótelepek árnyékában álló szocialista betonjátzóterek világát idézik meg. Pingpongasztal, fapados hinta és lábbal hajtós ringliszpól, a szabad tér koncepcióját, mint a gyermekkori szabad és felhőtlen játék színterét látjuk. Ezeket a játszótereken az úgynevezett kulcsos gyerekek, akik az iskola után már egyedül mehettek haza, itt tartózkodtak. Az interaktív pavilon – kvázi játszóter – bejáratánál egy kulcs alakú felhőbe gyűjtött szavak (imagination, together, timeless, curiosity, free, game, friendship) mutatják az ötlet központi értékeit, személyes történeteket is bemutatva. A mai gyerekek szabadidejükben otthon püfölik a számítógép billentyűzetét. A kiállítás, az emlékezésen túlmenően, hangsúlyozza a szabad terek kulturális és társadalmi jelentőségét.

A holland *Work, Body, Leisure* pavilonba lépve egy fitnesszterem öltözőjében találjuk magunkat. A szekrényajtókat kinyithatjuk, de nem izzadt trikót, sportcipőt, megőrzött értékeinket vagy tiszta váltóruhát találunk, hanem a fizikai munka elképzelt jövőjét, virtuális ábrázolással. A munkaethosz és munkafeltételek aktuális változásaira keresik a válaszokat, az egyre elhatalmasodó automatizálásra új, építészeti megoldások felvillantásával. Milyen lesz az életünk, amikor a munka nagy részét gépek veszik át, hogyan hat ez majd privát és közösségi életünkre. Ha valamelyik ajtón belépünk, ott is meglepetés ér. Például találkozhatunk Yoko Ono és John Lennon legapróbb részletekig felépített szállodaszobájával, ahol 1969-ben, nászútjukon háborúellenes performanszt csináltak.

A skandináv pavilon *Another Generosity* installációja a természet és az épített környezet viszonyával foglalkozik. A nagyrészt üres térben három hatalmas, vízzel és levegővel töltött, lezárt membránszerű buborék szuszog, amelyek hol leeresztenek, hol pedig felfújódnak, ahogy hat rájuk a környezet, a körülöttük járkáló emberek, a szén-dioxid szint, a meleg, a fény és a zaj. Köldökzsinórok tekerednek ki az ember nagyságú buborékokból. Mesterséges

élet, jövőbeli bioszféra-rezervátum, új élőlények megjövendölése? Metaforikusan utalva a túlélésre, a térfoglalásra. Mintha már a Marson lennénk.

A finn pavilon az elmét építi. A *Mind Building* kiállítás izgalmas kérdéseket vet fel, hogy vajon a digitális korszakban milyen szerep jut egy most épülő intézménynek, ahol a klasszikus könyvtári funkciók mellett mozi, előadótermek, étterem, szauna, műhelyszobák is lesznek. Nem csoda, hogy a finn diákok a PISA-teszt éllovasai.

Az amerikaiak a *Dimensions of Citizenships* kiállításukkal a náluk is most oly aktuális és politikailag túlfűtött vitákat is generáló állampolgárság kérdését boncolgatja egészen kis, lokális, regionális keretektől kezdve a kozmosz szintjéig.

A tárgyakkal zsúfolt francia pavilon (*Infinite Spaces*) akár egy bazár, sőt zsvibvásár helye: mindent megőrünk és mindent eladunk (eladhatunk). Régi írógéptől a műfogsorig. Az elhagyott ipari épületekbe művészek, start-upok, vállalkozások, szükséglakások galériák költöznek. Magyarország is hasonló projektet mutatott be a 2016-os építészeti Biennálén, *aktívátorok* címen. A francia pavilon belső térfala a tavalyi francia tárlat koncerttermének bontott faanyagából készült, a hulladék-újrahasznosítást ajánló követendő példázat.

Az ausztrál pavilon *Repair* című projektje a biennálé legzöldebb pavilonja díját is elnyerhetné, ha lenne ilyen. Tízezer növényt ültettek a pavilonba és az épület köré, mobil füves dézsákkal, reflektálva az elpusztított környezetre is, jelezve, hogy az építész hogyan lép interakcióba a környezetével, legyen az természeti, kulturális vagy szociális.

Kína többek között egy olyan projektet mutat be *Building a Future Countryside* címmel, amely a digitalizációnak köszönhetően megadja annak a lehetőségét, hogy szakemberek ahelyett, hogy negyvenemeletes irodában dolgozzanak a zsúfolt nagyvárosban, egy jól felszerelt munkahely esetén a közeli faluban dolgozhatnak. Előfeltétel az infrastruktúra. Ez a falvak újraélesztésének egyik lehetőségeként is elképzelhető.

A török pavilonban minden lebeg, az árkadók lepedők, szövetek, egy lélegzetre megmozdulnak. Akár egy hajó vitorlája. A kiállítás címe: *Vardiya (The Shift)*. A pavilon workshopok, megbeszélések és találkozók helye, ahol a folyamatosan változó kiállítási tartalmakkal arra keresik a választ: *Miért létezik a biennálé? Mit csinál a biennálé? Kik számára létezik a biennálé?*

Az indonéz pavilonban (*Metropolis*) a kifeszített hófehér papírlapel formálta teret látva szakrális világban érzem magam, ahol önkéntelenül egy újabb kérdés vetődhet fel: *Mi van, ha az építésznek nincs formája és alakja?*

A skótok kollaterális eseményként *Happenstance* néven a Palazzo Zenobio kertjében alakítottak ki egy szabad teret (*Living Library of Ideas*), ahol a művészek és az építészek játékos kommunikációjára adódik lehetőség. A kertben 60 darab nyugágyat helyeztek el, mindegyikre egy szó nyomtatva, ezekből a székekből kisebb csoportok alakíthatók, így érdekes szövegkombinációk jönnek létre, majd kibővülnek új szavakkal, új látogatókkal, folyamatos a párbeszéd. Júliusban meghívást kaptam a Velencei Nemzetközi Nyári Egyetemre, az előadásokat a Palazzo Zenobióban tartották, így figyelemmel kísérhettem a kertben zajló aktív életet is. Az egyetem kreatív írás záró felolvasását a kertben tartottuk, a kurzusokon részt vevő képzőművészek jelenlétében. Nem volt elég a 60 nyugágy, de a szavak nem fogytak el.

A magyar részvételhez kanyarodnék vissza. Címként azt írtam, *a lábra kelt híd*. Félre ne olvassa senki, nem lába kelt a hídnak, nagyon is itt van, és öröm látni, hogy újból lábra kelt. Swingtáncosok lepték el a júliusi hétvégén a hidat, táncra perdült. Szabadság híd. *Freespace*. Nem csak Velencében.